

Innspill fra NHO Geneo til utdannings- og forskningskomiteen om Prop. 1 S (2026–2027) for Kunnskapsdepartementet, kap. 231 Barnehager

Om lag halvparten av barnehagebarna i Norge går i en privat barnehage. Finansieringen av private barnehager er dermed finansieringen av halve barnehagetilbudet. 2027 er det første året med ny finansieringsforskrift. Regjeringens budsjettforslag lar likevel to sentrale kostnader stå udekket: Bygg og pensjon.

NHO Geneo ber komiteen rette opp dette i budsjettbehandlingen, og se budsjettet i sammenheng med representantforslaget om å styrke private barnehagers medvirkning, klageadgang og rettssikkerhet gjennom konkrete endringer i finansieringsforskriften (Dokument 8:318 S (2025–2026)).

1. Eiendomstilskuddet er underfinansiert, og vedtak nr. 870 og 871 er ikke fulgt opp

Fra 2027 får private barnehager én nasjonal sats per heltidsplass til dekning av eiendomskostnader. Satsen er uavhengig av husleie, byggeår og rentenivå. Kommunale barnehager får sine kapitalkostnader dekket over kommunens investeringsbudsjett, ut fra faktisk behov. Ingen kommune ville finansiert egne barnehagebygg med en flat sats som ikke tar hensyn til hva bygget faktisk koster.

Stortinget ba 3. juni 2025 regjeringen vurdere treffsikkerheten i eiendomstilskuddet (vedtak nr. 870) og utrede en ordning for rehabilitering av private barnehagebygg, for eksempel en låneordning i Husbanken (vedtak nr. 871). Begge er oppført som ikke fulgt opp. Departementet begrunner dette med at det vil ta tid å høste erfaringer med det nye tilskuddet.

Med denne begrunnelsen kommer oppfølgingen tidligst i budsjettet for 2029. Et tilskudd som innføres 1. januar 2027, vil knapt ha gitt erfaringer når budsjettforslaget for 2028 skrives. Det er heller ikke klart hvilke nye erfaringer regjeringen venter. Telemarksforsking's beregningsgrunnlag for de nasjonale satsene for 2027 (TF-notat 13/2026, offentliggjort 13. oktober) viser at det nye eiendomstilskuddet er beregnet som en prisjustert videreføring av det tidligere kapitaltilskuddet, om lag 1,9 mrd. kroner eller 15 668 kroner per plass. Satsen bygger dermed på det samme nivået som før. Barnehagenes faktiske eiendomskostnader inngår ikke i beregningen. En slik videreføring gir ingen nye forhold for vurdering av treffsikkerheten, som er det Stortinget ba om. Vurdering av treffsikkerhet kan og bør med andre ord foretas nå. Vedtak nr. 870 nevner erfaringer som ett av flere grunnlag, sammen med nytt tallgrunnlag. Vedtak nr. 871 stiller ingen slik forutsetning.

Kunnskapsgrunnlaget finnes allerede. Det bygges og rehabiliteres svært lite i privat sektor. Telemarksforskning anslår at over 90 prosent av plassene er i lokaler fra før 2017, og under 3 prosent i lokaler fra 2023–2025. En stor del av den private bygningsmassen ble etablert under utbyggingen mot full barnehagedekning for snart 20 år siden.

Konsekvensen er utsatt vedlikehold og en kostnad som skyves foran seg og havner i kommunene. Flere kommuner har bedt private barnehager om samarbeid om nye bygg. De private må ofte takke nei fordi risikoen er for stor, og kommunene må bygge og drive selv. Fram mot 2040 vil det være opp mot 30 000 flere barn i barnehagealder enn i 2030. Uten et eiendomstilskudd som gjør det mulig å bygge og vedlikeholde, vil økt etterspørsel gi færre valgmuligheter for foreldrene.

Vedlikehold av barnehagebygg er nødvendig uavhengig av hvem som eier dem. En låneordning i Husbanken koster staten lite. Stortinget kan etablere den i budsjettbehandlingen for 2027.

2. Pensjon: Like pensjonskostnader må dekkes likt

Stortinget har to ganger vedtatt at private barnehager skal få dekket reelle og dokumenterte pensjonskostnader, inkludert varige kostnader til AFP, med virkning fra 1. januar 2026 (vedtak nr. 9 av 14. oktober 2025 og nr. 531 av 12. mars 2026). Regjeringen viser til at taket i søknadsordningen ble hevet til 16 prosent av lønnsutgiftene i revidert nasjonalbudsjett 2026, og legger til grunn at vedtakene er fulgt opp.

Søknadsordningen dekker ikke dokumenterte kostnader slik Stortinget har vedtatt. En barnehage må ha hatt pensjonsutgifter mer enn 5 prosent over det ordinære tilskuddet i tre år før den kan søke. Den må altså tape betydelige beløp over tid før den kvalifiserer. Kostnader over 16 prosent dekkes ikke.

Ordningen behandler også like kostnader ulikt. Barnehager som har hatt AFP i flere år, bærer de samme varige kostnadene som barnehager som innførte AFP i 2026. Like pensjonskostnader må gi lik dekning, uavhengig av eierform, tariffavtale og innføringsår.

Ved vedtak nr. 1150 ba Stortinget om en vurdering av søknadsordningens treffsikkerhet senest i revidert nasjonalbudsjett 2027. Proposisjonen omtaler ikke hvordan vurderingen skal gjennomføres.

For at Stortingets vedtak skal få virkning, må både bevilgningen og forskriften endres. Behandlingen av Dokument 8:318 S (2025–2026) gir Stortinget anledning til å vedta konkrete forskriftsendringer. Vi ber komiteen se de to sakene i sammenheng.

3. Ny finansieringsforskrift: Store forskjeller i kommunenes gjennomføring

Fra 2027 fastsetter hver kommune tilskuddssatsene i egen lokal forskrift. NHO Geneo følger prosessen i alle kommuner, og avgir høringssvar der vi har medlemsbarnehager. Høringsprosessene varierer betydelig. Noen kommuner legger fram beregningsgrunnlag og begrunnelser åpent, mens andre holder seg til lovens minstekrav. Utdanningsdirektoratet og departementet har allerede måttet avklare hvordan pensjonssatsene i forskriftens § 14 skal fastsettes, og om IKT-utgifter inngår i administrasjonspåslaget etter § 12.

Barnehager med like kostnader kan dermed få ulik finansiering avhengig av bostedskommune. Når satsene fastsettes i forskrift, har den enkelte barnehage ingen klageadgang på beregningen, og kommunen er samtidig eier av konkurrerende barnehager. Høstens høringer gir et konkret kunnskapsgrunnlag for spørsmålene om medvirkning, klageadgang og rettssikkerhet i Dokument 8:318 S.

Tilskuddet til private barnehager følger kostnadene i kommunale barnehager. Kommunene får en realvekst i frie inntekter på 2,6 mrd. kroner, men bare om lag 0,4 mrd. kroner gjenstår etter økte demografikostnader. Når kommunene strammer inn, går tilskuddet til private barnehager ned. Med en driftsmargin i private barnehager på 1,5 prosent i 2024 må udekkede kostnader tas fra bemanning og vedlikehold.

4. Kap. 231

NHO Geneo støtter at regjeringen viderefører satsingen på arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU), med 490 årlige studieplasser fra høsten 2026, og foreslår 112 mill. kroner til barnehageeiere som legger til rette for ansatte som tar barnehagelærerutdanning ved siden av jobb. ABLU lar erfarne ansatte utdanne seg til barnehagelærere i jobb, og er et av de mest treffsikre tiltakene for å rekruttere flere

barnehagelærere. Kompetansemidlene under post 21 må fordeles likeverdig mellom ansatte i kommunale og private barnehager.

Våre forslag

NHO Geneo ber komiteen i innstillingen:

1. foreslå at Stortinget etablerer en låneordning i Husbanken for rehabilitering av barnehagebygg, med låneramme fra 2027
2. be regjeringen legge fram vurderingene av eiendomstilskuddet (vedtak nr. 870) og søknadsordningen for pensjon (vedtak nr. 1150) i revidert nasjonalbudsjett 2027, med tall for søknader, utbetalinger og tilskudd
3. sørge for at tak og egenandel i søknadsordningen fjernes gjennom konkrete forskriftsendringer, og at bevilgningen dekker faktiske pensjonskostnader
4. sikre at varige AFP-kostnader behandles likt, uavhengig av når AFP ble innført
5. be regjeringen gjennomgå de kommunale tilskuddsforskriftene for 2027 og rapportere om funnene i revidert nasjonalbudsjett 2027
6. se budsjettbehandlingen i sammenheng med behandlingen av Dokument 8:318 S (2025–2026)